

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023 (RP 154/2022 rd): Ärendet har lämnats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 27.10.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- specialsakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- ledande expert Niina Puolusmäki, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Aleksi Kalenius, undervisnings- och kulturministeriet
- specialsakkunnig Annamari Asikainen, social- och hälsovårdsministeriet
- finansråd Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Joni Rehunen, social- och hälsovårdsministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetskydd
- ekonomidirektör Johanna Sommarberg, UF-centret
- gruppchef Timo Aulanko, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- direktör Mika Salo, Nylands arbets- och näringsbyrå
- generaldirektör Antti Koivula, Arbetshälsoinstitutet
- diskrimineringsombudsman Kristina Stenman, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- jämställdhetsombudsman Jukka Maarianvaara, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- generalsekreterare Hannele Varsa, Delegationen för jämställdhetsärenden
- utvecklingschef Erja Lindberg, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Tammerfors stad
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Den ekonomiska tillväxten i Finland har varit stark under början av innevarande år och sysselsättningen har ökat snabbt. Enligt Statistikcentralens arbetskraftsundersökning var antalet sysselsatta 30 000 fler i augusti 2022 än under motsvarande period år 2021. Trenden för det relativa sysselsättningstalet var i augusti 73,6 procent och trenden för det relativa arbetslöshetstalet 7,1 procent.

Mot slutet av året har utsikterna för världsekonomin försämrats. Kriget i Ryssland, energikrisen och de kraftiga prishöjningarna upprätthåller osäkerhet och försämrar utsikterna för Europa. År 2023 beräknas ökningen av bruttonationalprodukten bli svag och den snabba sysselsättningstillväxten brytas.

Regeringen har förbundit sig att långsiktigt gå in för att höja sysselsättningsgraden till 75 procent och nå upp till ytterligare uppskattningsvis 80 000 sysselsatta före mitten av decenniet. Betydande åtgärder för att nå målet är bland annat reformen av lönesubventionen, försöket med rekryteringsstöd, åtgärderna för att höja sysselsättningsgraden för personer över 55 år, inrättandet av Työkanava Oy för sysselsättning av partiellt arbetsföra, överföringen av arbetskraftsservicen till kommunerna, utvecklingen av Navigatorverksamheten, reformen gällande kontinuerligt lärande, integrationen och arbetskraftsinvandringen, utvecklingen av läroavtalsutbildningen, utvidgningen av arbetshälsoprogrammet samt andra åtgärder som stöder matchningen och tillgången på arbetskraft. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet välkomnar regeringens mål och de åtgärder som vidtagits för att uppnå dem och anser att de är motiverade.

Sysselsättningen

I budgeten föreslås ett anslag på cirka 182,9 miljoner euro för offentlig arbetskrafts- och företagservice. Anslaget är totalt omkring 101,6 miljoner mindre än 2022. Ändringarna i budgeten för 2022 förklaras dels av avslutade projekt, dels av att pengarna omfördelats till andra moment, men ändringen innebär likväl också att sysselsättningsanslagen minskar något jämfört med de senaste åren.

Matchningen på arbetsmarknaden. Det måste finnas kompetent arbetskraft för att det ska gå att trygga företagens verksamhetsbetingelser och den offentliga servicen. Regeringen föreslår flera åtgärder för att lösa det svåra matchningsproblemet på arbetsmarknaden. För den utbildning av omsorgsassistenterna som finansieras av Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning (Jotpa) föreslås ett tillägg på omkring 10,8 miljoner euro för utbildning av 1 500 nya omsorgsassistenterna 2023—2025. För statsandelsfinansierad arbetskraftsutbildning föreslås dessutom ett tillägg på 7,8 miljoner euro för att utbilda 1 000 nya omsorgsassistenterna 2023—2025. Utskottet an-

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

ser att åtgärderna för att utveckla arbetssökandenas kompetens är viktiga och värda att understöda. Utskottet påpekar att det också inom andra branscher än social- och hälsovårdssektorn råder brist på kunniga arbetstagare.

Åtgärder för att förlänga tiden i arbetslivet. Det föreslås att det till budgeten fogas ett nytt moment inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde (32.30.55) under vilket anslagen för främjande av sysselsättningen bland 55 år fyllda samlas. Under momentet finansieras som ny tjänst bland annat utbildning inom omställningsskyddet för uppsagda personer över 55 år som inleds 2023. För finansieringen av utbildningen har 22 miljoner euro av sysselsättningsanslagen överförts till det nya momentet.

Den nya omställningsskyddsutbildningen och upphandlingen av den avviker från den tjänsteupphandling som för närvarande genomförs inom arbets- och näringstjänsterna. Omställningsskyddsutbildningen planeras individuellt för att säkerställa dess effektivitet och skräddarsys enligt varje uppsagd persons behov. Anskaffningen av sådan utbildning ökar behovet av personalresurser för tjänsteupphandling, och utbildningen är också dyrare än utbildning för stora grupper. Utskottet anser det vara viktigt att noggrant följa upp hur resurserna för de som hänvisas till verksamheten räcker till.

Överföring av arbets- och näringstjänsterna till kommunerna. Avsikten är att ansvaret för att ordna arbets- och näringstjänster ska överföras till kommunerna vid ingången av 2025. Målet med reformen är en servicestruktur som främjar snabb sysselsättning av arbetstagare och ökar arbets- och näringstjänsternas produktivitet, tillgänglighet, genomslag och mångsidighet. I den nya servicestrukturen sammanslås kommunens sysselsättningstjänster, kommunens utbildningstjänster samt näringstjänsterna, vilket förväntas främja sysselsättningen effektivt.

Utskottet understöder att arbets- och näringstjänsterna överförs till kommunerna. Utskottet fäster uppmärksamhet vid fördelningen av resurser mellan kommunerna och arbets- och näringsbyråerna i kommunförsöket med sysselsättning innan uppgifterna slutligt överförs. Det är viktigt att noga bevaka att resurserna fördelas ändamålsenligt.

Utveckling av digitaliseringen

Det föreslås att 44,5 miljoner euro beviljas under momentet för utveckling av digitaliseringen inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde. Anslaget är avsett för utveckling av informationssystem och digitala tjänster som främjar digitaliseringen. Utskottet anser att det är ytterst viktigt att utveckla arbets- och näringstjänsternas informationssystem och att det är en förutsättning för att de föreslagna reformerna ska kunna genomföras effektivt. Avsikten är att arbets- och näringsförvaltningens reviderade informationssystemtjänster ska tas i bruk i sin helhet före utgången av 2023.

Forskning och utveckling

Finlands mål är att stimulera forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet så att forsknings- och utvecklingsverksamhetens andel av bruttonationalprodukten är fyra procent före 2030. I början av regeringsperioden var forsknings- och utvecklingsutgifternas andel av BNP omkring

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

2,8 procent. Som högst var forsknings- och utvecklingsverksamhetens andel av BNP i Finland 3,7. Det inträffade 2009.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU-finansiering) enligt statsbudgeten är sammanlagt cirka 2,38 miljarder euro 2023. Detta innebär en minskning på omkring 117 miljoner euro jämfört med den totala summa som budgeterats för 2022.

Finland når ännu inte upp till 4 procent av bruttonationalprodukten, utan andelen stannar på 2,85 procent i budgeten. Utskottet betonar vikten av kontinuitet och förutsägbarhet i finansieringen och konstaterar att det med tanke på den framtida ekonomiska tillväxten och produktiviteten samt påskyndandet av sysselsättningsökningen är viktigt att ytterligare öka satsningarna på forskning, utveckling och innovationer.

Integration och sysselsättning av invandrare

För åtgärder som främjar integrationen och sysselsättningen för invandrare anvisas i budgetpropositionen ett anslag på 3,5 miljoner euro för att fortsätta kommunernas multidisciplinära kompetenscenterverksamhet med låg tröskel samt handlednings- och rådgivningstjänster för invandrare. Förutsättningarna för sysselsättning för dem som flytt från Ukraina från kriget förbättras genom att omkostnaderna för Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning ökas med 5,5 miljoner euro för utbildning som riktas till ukrainare. Dessutom ska personer som sökt tillfälligt skydd eller annat uppehållstillstånd kunna omfattas av de kommunala sysselsättningsförsöken innan de får hemkommunsrätt. Utskottet anser att det är viktigt och välkommet att stödja invandrares integration och sysselsättning.

Istanbulkonventionen och skyddshemmen

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (den s.k. Istanbulkonventionen), som trädde i kraft i Finland 2015, förutsätter att det inrättas ”tillräckligt många” lättillgängliga skyddshem för att våldsoffren ska kunna erbjudas en trygg inkvartering och få hjälp på förhand.

Koordineringen, styrningen, utvärderingen, utvecklingen och den riksomfattande samordningen av skyddshemstjänsterna sköts i Finland av Institutet för hälsa och välfärd (THL). Institutet för hälsa och välfärd väljer genom öppen ansökan ett behövligt antal producenter av skyddshemstjänster så att det finns tillräckligt med tjänster på olika håll i landet. Det anslag som reserverats för verksamheten i statsbudgeten ställer upp specialvillkor för antalet skyddshem och deras familjeplatser.

Enligt en utredning som Institutet för hälsa och välfärd gjorde 2020 behövs det på skyddshemmen i Finland cirka 262—367 familjeplatser. För 2022 har man dock kunnat skaffa endast 228 familjehemspplatser, och 25,6 miljoner euro har anvisats för finansieringen av dem.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

För finansieringen av skyddshemsverksamheten föreslås 24,55 miljoner euro 2023. Finansieringen av de 262—367 familjeplatser som behövs förutsätter enligt Institutet för hälsa och välfärds utredning att det årliga anslaget höjs till mellan 29,6 och 36,7 miljoner euro.

I och med Istanbulkonventionen och lagen om skyddshem har skyddshemsnätverket i Finland systematiskt utvecklats och tjänsterna har breddats och utökats avsevärt. Skyddshemsnätverket bör dock stärkas ytterligare i områden där det helt saknas tjänster och i områden där det inte finns tillräckligt god tillgång till tjänster i relation till behovet och invånarantalet för att Finland ska uppfylla de nationella och internationella förpliktelserna om att hjälpa vuxna och barn som drabbats av våld i nära relationer.

År 2023 kommer utgifterna för skyddshemstjänster att vara större än den föreslagna finansieringen på 24,55 miljoner euro. Trots att anslaget är otillräckligt är det möjligt att upprätthålla verksamheten med hjälp av reservationsanslag av engångsnatur (riksdagens så kallade julklappspengar) som beviljats 2020 och 2021. Att öppna de nya skyddshem som behövs kräver dock långsiktig finansiering. Utskottet anser att det är nödvändigt och viktigt att gradvis höja den permanenta finansieringen av skyddshemstjänsterna tills det finns tillräckligt med lättillgängliga skyddshem av hög kvalitet.

Jämställdhetsbudgetering

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har i flera utlåtanden om budgetpropositioner och planer för de offentliga finanserna fäst uppmärksamhet vid vikten av jämställdhetsbudgetering och bedömningar av budgetens konsekvenser för jämställdheten.

Finansministeriets föreskrift om utarbetande av budgetförslag av 2020 förutsätter att ministerierna i motiveringen till huvudtiteln sammanfattar de samhällsliga jämställdhetskonsekvenserna av propositioner. Vid granskningen av konsekvenserna för jämställdheten ska uppmärksamhet fästas vid de samhällsliga effektmålen för jämställdheten mellan könen inom förvaltningsområdet och vid de utgifter inom förvaltningsområdet som kan inverka på förverkligandet av jämställdheten. Våren 2021 preciserade finansministeriet sina anvisningar om jämställdhetssammanfattningar.

Enligt utredning till utskottet har alla ministerier i den allmänna delen av motiveringen till huvudtiteln i budgetpropositionen för 2023 tagit in ett särskilt avsnitt som behandlar jämställdhet i förhållande till fördelningen av anslag inom förvaltningsområdet. Utskottet anser att detta är viktigt, även om granskningarnas omfattning varierar från ministerium till ministerium.

Utskottet påpekar att finansministeriets anvisningar gör det möjligt för ministerierna att integrera jämställdhetsfrågorna i hela förvaltningsområdets budget i stället för att endast en viss del av verksamheten anses beröra jämställdheten. Utskottet anser att jämställdhetsbudgeteringen bör vidareutvecklas målmedvetet och på ett sätt som förpliktar ministerierna.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

Jämställdhet och diskrimineringsombudsmannens resurser

Diskrimineringsombudsmannen är en självständig och oberoende myndighet som har till uppgift att främja likabehandling och ingripa i diskriminering. Diskrimineringsombudsmannen är också Finlands nationella rapportör om människohandel och övervakar verkställandet av avlägsnanden ur landet. Till ombudsmannens uppgifter hör dessutom att bevaka och främja utlänningars ställning och rättigheter. Ombudsmannen fick också en ny uppgift som rapportör om våld mot kvinnor från och med den 1 januari 2022.

Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsområde är omfattande. De olika uppgifterna förenas av övervakning och främjande av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Diskrimineringsombudsmannen kontaktas i anslutning till ombudsmannens samtliga uppgifter. Kontakterna till ombudsmannen har blivit fem gånger fler från 2014 till 2021. Ombudsmannens resurser har enligt uppgift dock inte ökats med mer än ett årsverke sedan april 2022.

Riksdagen behandlar i samband med budgetpropositionen för 2023 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av diskrimineringslagen och till lagar som har samband med den (RP 148/2022 rd). Propositionen innehåller nya uppgifter för diskrimineringsombudsmannen. I propositionen uppskattas behovet av tilläggsanslag uppgå till 450 000 euro per år. I 2023 års budgetproposition föreslås ett tillägg på 260 000 euro, eftersom lagändringarna avses träda i kraft den 1 juni 2023.

Diskrimineringsombudsmannen har i en utredning till utskottet konstaterat att den tilläggsresurs som tillsynen över att diskrimineringslagen följs också med de nuvarande uppgifterna kräver ett tilläggsanslag på cirka 7 årsverken eller cirka 630 000—700 000 euro (cirka 90 000 euro/årsv.) per år.

Jämställdhetsombudsmannen har till uppgift att övervaka att diskrimineringsförbuden och skyldigheterna att främja likabehandling enligt den så kallade jämställdhetslagen (609/1986) iakttas. Dessutom främjar jämställdhetsombudsmannen att syftet med jämställdhetslagen nås och ger information om jämställdhetslagstiftningen. I sin verksamhet är jämställdhetsombudsmannen en självständig och oberoende tillsynsmyndighet.

Sedan 2005 har det genomförts flera revideringar av jämställdhetslagen som har utvidgat ombudsmannens verksamhetsfält. Till följd av reformerna har det uppstått en tydlig klyfta mellan ombudsmannens uppgifter och resurser, vilket bland annat lett till att ombudsmannens möjligheter att övervaka jämställdhetsplanerna på arbetsplatserna eller vid läroanstalterna är mycket begränsade.

Jämställdhetsombudsmannens byrå har haft tio anställda sedan 2005. Justitieministeriet har allokerat ett anslag till jämställdhetsombudsmannen för ett årsverke från och med den 1 april 2022. Jämställdhetsombudsmannen har i en utredning till utskottet konstaterat att en ökning med ett årsverke inte räcker till för att avhjälpa det långvariga och akuta underskottet i ombudsmannens personalresurser.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet fäste redan i sitt utlåtande om budgeten för 2018 uppmärksamhet vid att jämställdhetsombudsmannens resurser inte har utökats trots flera genomförda lagreformer. Senast fäste utskottet uppmärksamhet vid jämställdhetsombudsmannens resurser i sitt betänkande AjUB 7/2022 rd — B 1/2022 rd om jämställdhetsombudsmannens berättelse.

Med tanke på trovärdigheten och effektiviteten i lagstiftningen mot diskriminering är det nödvändigt att tillsynsmyndigheterna har de resurser som de behöver för att sköta sina uppgifter. Utskottet anser det vara nödvändigt att diskrimineringsombudsmannen och jämställdhetsombudsmannen anvisas tillräckliga resurser för skötseln av sina lagstadgade uppgifter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Aino-Kaisa Pekonen vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Kim Berg sd
medlem Atte Kaleva saml
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
ersättare Mikko Lundén saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Allmänt

Under hela valperioden har regeringen förväntats komma med beslut om strukturella reformer, sysselsättningsreformer och reformer som stärker den ekonomiska tillväxten. Än en gång underlät regeringen bli att fatta dessa beslut. Regeringens passivitet är skadlig för Finlands ekonomi och främjandet av sysselsättningen.

Coronapandemin har haft en betydande inverkan på den ekonomiska tillväxten och sysselsättningsläget. I fråga om flera näringar har det tillämpats kraftiga begränsningsåtgärder, vilket har ökat permitteringarna och uppsägningarna. En ny tillväxt förutsätter en målinriktad politik och reformer av regeringen, genom vilka sysselsättningsgraden höjs till den nordiska nivån. Samtidigt lider vi akut brist på kompetent arbetskraft.

Vid budgetmanglingen misslyckades regeringen på den här punkten. Regeringen har inte skapat någon trovärdig bild genom vilken den ekonomiska tillväxten kunde påskyndas och nya arbetsplatser skapas. Tidigare löften har svikits.

Riktlinjer för främjande av sysselsättningen

Allmänt taget kan det konstateras att regeringens riktlinjer för främjande av sysselsättningen förblir långt ifrån de mål som regeringen själv satt upp. Regeringen har ingen trovärdig vision om hur nya arbetsplatser skapas i Finland.

Om riktningen inte kan vändas, står vi inför skuldsättning och utarmning. Vi kan inte acceptera att statsminister Marins regering gång på gång misslyckas med att genomföra verkliga arbetsmarknadsreformer.

Samlingspartiet har under valperioden i varje alternativ budget föreslagit betydande sysselsättningsreformer för att höja sysselsättningsgraden i Finland. Samlingspartiet vill säkerställa att Finland är ett välfärdssamhälle även i framtiden.

Samlingspartiets utskottsgrupp betonar att man kan skapa nya arbetstillfällen genom ökade lokala avtal. I samband med främjandet av lokala avtal effektiviseras övervakningen av att minimivillkoren iakttas. Personalens ställning och möjligheter att påverka på arbetsplatserna förbättras genom lagstiftningsreformer. Förhandlingsramen måste vara balanserad.

Att arbeta måste alltid vara lönsammare än att leva på sociala förmåner. Samlingspartiet vill gradera det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa så att utkomstskyddet i början av arbetslösheten är bättre än för närvarande, varefter stödbeloppet sjunker antingen jämnt eller stegvis om arbetslösheten drar ut på tiden. Upp till 60 procent av arbetslöshetsperioderna upphör under de tre första månaderna. Förbättringen av stödet under de första stödmånaderna förbättrar om-

Utlåtande AjUU 15/2022 rd

Avvikande mening 1

ställningsskyddet och stöder arbetskraftsflödet och därigenom i förlängningen produktiviteten. En gradering av stödet har enligt enkäter stöd hos majoriteten av finländarna.

Den sociala tryggheten måste reformeras så att bidragsfällor undanröjs. I vårt nuvarande system finns det bidragsfällor både i utkomststödet och i det allmänna bostadsbidraget.

Samlingspartiets utskottsgrupp understöder regeringens mål att öka arbetskraftsinvandringen. Regeringens metoder är dock fortfarande blygsamma. Arbetskraftsinvandringen måste påskyndas med kraftigare medel än regeringens åtgärder nu erbjuder.

Utgifter för forskning och utveckling

Samlingspartiets utskottsgrupp betonar att en långsiktig, förutsägbar och stabil forsknings- och utvecklingsmiljö är en förutsättning för högkvalitativ forskning och därpå baserad undervisning. BNP-målet på 4 procent är långt ifrån uppfyllt, även om det finns ett brett parlamentariskt samförstånd om detta.

Det är viktigt att sätta i kraft en lag om finansiering av forskning och utveckling samt ett nytt permanent skatteincitament för FoU. Utan en betydande ökning av den privata finansieringsandelen kommer vi inte att nå vårt FoUI-mål.

Avslutningsvis

Samlingspartiets utskottsgrupp betonar att enbart mål inte räcker; det behövs beslut för att höja sysselsättningsgraden. En höjning av sysselsättningsgraden är en förutsättning för ekonomisk tillväxt. Vi måste också se till att Finland i framtiden är ett lockande land att investera i. Vi behöver mer kapital och innovationer för att skapa ny tillväxt.

Regeringens sysselsättningspolitik kan beskrivas som oambitiös. Det är inte i Finlands eller finländarnas intresse. Det är också motsägelsefullt att regeringen genom sina beslut inte kommer att nå de mål som den ställt upp. Regeringen har försummat alla sysselsättningsreformer.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.10.2022

Arto Satonen saml
Atte Kaleva saml
Ruut Sjöblom saml

Utlåtande AjUU 15/2022 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Allmänt

Budgetpropositionen för 2023 uppvisar ett underskott på cirka 8 miljarder euro. Enligt de begrepp som används i nationalräkenskaperna beräknas underskottet i statsfinanserna 2023 vara 3,0 procent i förhållande till BNP. Underskottet kommer att täckas genom ytterligare lån till staten. Enligt Företagarna i Finland är den låga potentiella produktionstillväxten det största problemet i Finlands ekonomi, och den sittande regeringens sista budgetproposition medför ingen förbättring av problemet, vilket i sig inte är någon överraskning, eftersom reformerna på utbudssidan också i tidigare budgetpropositioner har blivit ogenomförda. Som det också har konstaterats inom regeringen har den nödvändiga anpassning som vi än en gång står inför lagts ut på kommande regeringar.

Det råder ingen tvekan om att den strukturella obalansen mellan inkomster och utgifter i de offentliga finanserna rör sig mellan 8 och 10 miljarder euro. Möjligheterna att bereda sig på kommande negativa chocker har redan förbrukats i förväg, och regeringens uttalanden om en aktiv och ansvarsfull finanspolitik stämmer inte med verkligheten. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken har redan i flera års tid fäst uppmärksamhet vid att budgetpolitiken är ansvarslös. Enligt den senaste rapporten bör Finland inleda ett årligen återkommande anpassningsprogram i storleksklassen 0,2—0,4 procent av BNP. Det finns ingen rationell grund för att inte följa detta råd. Den sittande regeringen och även dess föregångare har dock lagt ut en ansvarsfull ekonomi på kommande regeringar. Om konjunkturläget har varit gynnsamt har det konstaterats att tillväxten löser problemen. Om konjunkturläget däremot har varit svagt, har det konstaterats vara fel tid för anpassningsåtgärder. Ett gynnsamt tillfälle verkar således aldrig komma.

Sannfinländarnas utskottsgrupp delar oron hos bland andra Akava, Finlands näringsliv, Företagarna i Finland och finansministeriet över att de offentliga finanserna inte vilar på en hållbar grund. Statsförvaltningens, lokalförvaltningens och välfärdsområdenas sammanlagda underskott förblir stort och uppgår till cirka 7,3 miljarder euro 2022, 10,1 miljarder euro 2023 och 10,4 miljarder euro 2024. Den offentliga skulden i förhållande till BNP börjar öka på nytt från och med 2023. Ökningen av borgensansvaren inom den offentliga ekonomin är en risk. På längre sikt vilar de offentliga finanserna inte på en hållbar grund, eftersom utgifterna och inkomsterna är strukturellt obalanserade. Regeringen bör utarbeta en plan för sanering av de offentliga finanserna och fokusera på att stärka den ekonomiska tillväxtförmågan och sanera de offentliga finanserna.

Utgifterna inom den offentliga ekonomin har redan under flera år överskridit inkomsterna och den offentliga sektorns bruttoskuld beräknas stiga till något under 73 procent av BNP år 2023. Smärtpunkten i de offentliga finanserna är inte bara snabb skuldsättning utan också betydande borgensansvar. När det gäller statsborgen är Finlands borgensnivå den högsta bland EU-länderna. I sin helhet är vår ekonomi alltså synnerligen riskkänslig med tanke på den ekonomiska utvecklingen. Också detta understryker behovet av en försiktigare och mindre slösaktig ekonomisk politik.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd Avvikande mening 2

Priset på boende och mobilitet

Den prisstegring på boende och mobilitet som följer av det höga energipriset är för närvarande den viktigaste enskilda inflationshöjande faktorn. Trots att priserna har stigit i och med Rysslands olagliga angreppskrig i Ukraina, var energipriset i Finland högt redan före kriget. Bakgrunden är regeringens åtgärder som bidrar till att höja energipriset. Regeringen har också av ideologiska skäl låtit bli att genomföra åtgärder som vidtagits på annat håll i Europa, såsom att sänka bränsleskatterna till EU:s miniminivå, vilket på annat håll har lett till att medborgarna har kunnat få hjälp med kostnadstrycket. Höga bränslepriser höjer kostnaderna för arbetsresor, försämrar lönsamheten för arbete och företagande samt utgör en flitfälla när man tar emot arbete, om avståndet till arbetsplatsen är långt. Situationen försvagar företagens möjligheter att rekrytera arbetskraft, höjer deras transportkostnader och försvagar därmed vårt lands konkurrenskraft.

Ett högt elpris hotar också att driva sådana företag vars elpris utgör en betydande del av kostnadsnivån till konkursens brant och hotar således leda till förlorade arbetstillfällen. Situationen utgör i synnerhet i fråga om jordbruksproduktionen också ett hot mot landets försörjningsberedskap.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att regeringen har misslyckats i sin energipolitik och uppmanar regeringen att vidta beslutsamma åtgärder för att sänka energipriset och stödja energintensiva branscher över krisen. Sannfinländarnas utskottsgrupp delar STTK:s och FFC:s uppfattning att oförtjänta vinster i elproduktionen bör beskattas och uppmanar regeringen att utan dröjsmål bereda en nationell windfallskatt.

Sysselsättningsåtgärder

Finlands näringsliv uttrycker i sitt yttrande oro över reformen av finansieringsmodellen för yrkesutbildning. Avsikten är att i propositionen skilja åt finansieringen för läropliktiga och vuxna. Det hotar finansieringen av yrkesutbildning för vuxna och berövar utbildningsanordnarna incitamenten att säkerställa de färdigheter som de unga behöver för att få arbete. Finlands näringsliv föreslog före budgetmanglingen att regeringen ska stoppa projektet.

Kommunförbundet uttrycker oro över förslaget till anslag för arbets- och näringsbyråernas omkostnader för 2023. Resurserna för den nordiska modellen för arbetskraftsservice, som trädde i kraft i maj 2022, har visat sig vara otillräckliga. Försökskommunerna blir tvungna att finansiera sin verksamhet med egna medel för att upprätthålla den lagstadgade servicenivån i kommunförsöket. Servicebehovet hos kunderna inom försöken är i allmänhet mycket större än hos dem som utträtt är ärenden hos arbets- och näringsbyråerna, och den nordiska modellen för arbetskraftsservice ökar efterfrågan på tjänster. Fördelningen av resurser mellan arbets- och näringsbyråerna och kommunförsöken kan inte längre anses rättvis och bör ses över med det snaraste.

Mötena och en aktiv arbetskraftspolitik ökar avsevärt användningen av tjänster, vilket kommer att synas fullt ut 2023. De reserverade anslagen för tjänster 2023 (över 100 miljoner euro) underskrider dock betydligt 2021 års utfall. Kommunförbundet anser att denna utveckling är oroväckande och att den rentav äventyrar målen för sysselsättningspolitiken.

Utlåtande AjUU 15/2022 rd
Avvikande mening 2

Arbets- och närings tjänsterna överförs till kommunerna i början av 2025. När kommunerna förbereder sig för reformen av arbets- och närings tjänsterna 2023 och 2024, måste de tillförsäkras tillräckliga ekonomiska resurser för planering, beredning och genomförande av reformen på samma sätt som man gjorde i social- och hälsovårdsreformen. Kostnader uppstår bland annat på grund av organisering av sysselsättningsområdena, ändringar i IKT- och informationshanterings systemen, lokalkostnader samt löneharmonisering. Statsbudgeten bör beakta de kostnader som reformen av arbets- och närings tjänsterna 2024 orsakar kommunerna redan 2023.

Nylands arbets- och näringsbyrå fäster uppmärksamhet vid att den krävande tilläggsresursen för verksamheten inom det riksomfattande ansvarsområdet utkomstskydd för arbetslösa inte har beaktats i budgetpropositionen. Utfärdande av arbetskraftspolitiska utlåtanden som kräver betydande arbetskraftspolitisk prövning koncentrerades från och med den 1 oktober 2021 till ansvarsområdet utkomstskydd för arbetslösa vid Nylands arbets- och näringsbyrå. Nylands arbets- och näringsbyrå vill också fästa särskild uppmärksamhet vid att finansieringen av programmet för arbetsförmåga snart upphör, även om kundgruppen för partiellt arbetsföra hittills har varit föremål för regeringens särskilda åtgärder. Även finansieringen för anställning av samordnare för arbetsförmågan i anslutning till programmet för arbetsförmåga håller på att bli tidsbegränsad. Nylands arbets- och näringsbyrå anser att detta är en felriktad lösning och att denna finansiering bör vara permanent.

Sannfinländarnas utskottsgrupp instämmer i oron och uppmanar regeringen att öka finansieringen av arbets- och närings tjänsterna för 2023 så att den motsvarar de tilläggsresurser som reformen av arbetskraftsservicen medför. Likaså bör en tillräcklig finansiering i budgeten garanteras för genomförandet av löneharmoniseringen i välfärdsområdena.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.10.2022

Rami Lehto saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Mikko Lundén saf